

Uspostavljanje mreže Natura 2000

RJEČNIK SPECIFIČNIH TERMINA KORIŠĆENIH U NATURA 2000 DIREK- TIVAMA

Februar 2017

Ovaj dokument finansira Evropska komisija. Rad je rezultat nezavisnog istraživanja i ne odražava nužno poglede i mišljenja Evropske komisije.

Kontrola dokumenta

Podaci o projektu

Naziv projekta	Uspostavljanje mreže Natura 2000 u Crnoj Gori
Broj ugovora	374-589
Država primjene	Crna Gora
Korisnik	Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MoSDT) Agencija za zaštitu životne sredine (EPA)
Izvođač	AAM Management Information Consulting Ltd. (AAM)

Autori

	Djordjije Milanovic
	Peter Skoberne
	Petri Ahlroth
	Mati Kose
	Jelena Delic
Garancija kvaliteta	Jaanus Paal

Status dokumenta

Dostavljen	28.02.2017	
Verzija	2.0	
Status	Nacrt	
	Čeka odobrenje	
	Odobreno	X

Istorija promjena

Verzija	Datum	Pripremio:	O verziji:
1.0	25.11.2016.	AAM Consulting	Nacrt poslat članovima UO na komentare
2.0	28.02.2017	AAM Consulting	Nacrt poslat članovima UO na odobrenje

Sadržaj

I SPISAK SKRAĆENICA	4
II UVOD	6
III SPECIFIČNI TERMINI KORIŠĆENI U NATURA 2000 DIREKTIVAMA	7

I SPISAK SKRAĆENICA

SKRAĆENICA	ZNAČENJE
BD	Direktiva o pticama
CBD	Konvencija o biološkoj raznovrstnosti
CD	Korekcija podataka
EU	Evropska unija
EURO 28	Priručnik za tumačenje stanišnih tipova Evropske unije
HD	Direktiva o staništima
IBA	Značajno područje za ptice
IN MAJ	Nedovoljna pokrivenost područjima – visok stepen nedovoljnosti (insufficient major)
IN MIN	Nedovoljna pokrivenost područjima – nizak stepen nedovoljnosti (insufficient minor)
IN MOD	Nedovoljna pokrivenost područjima – umjeren stepen nedovoljnosti (insufficient moderate)
IROPI	Imperativni razlozi preovladavajućeg javnog interesa (imperative reasons of overriding public interest)
NGO	Nevladina organizacija
pSCI	Predloženo područje od značaja za Zajednicu, područje uključeno u popis koji Evropskoj komisiji dostavlja zemlja članica ili zemlja kandidat za članstvo, u skladu sa postupkom utvrđenim u članu 4.1. i Aneksu III (Faza 1) Direktive o staništima
SAC	Posebno područje očuvanja, već prije usvojeno od strane Evropske komisije kao SCI u skladu sa postupkom utvrđenim u Aneksu III (Faza 2) Direktive o staništima, nakon njegovog proglašenja u skladu sa članom 4.4. ove Direktive
SCI	Područje od značaja za Zajednicu, usvojeno od strane Evropske komisije u skladu sa postupkom utvrđenim u Aneksu III (Faza 2) Direktive o staništima
SDF	Standardni formular podataka, opis pojedinačnih SCI, SAC i SPA područja, u obavezujućem formatu propisanim u Odluci Evropske komisije 2011/484/EU

SPA	Područje posebne zaštite, područje izdvojeno za određene vrste ptica u skladu sa članom 4 Direktive o pticama
SR	Naučna rezerva (scientific reserve)
SUF	Dovoljno (sufficient)
Ref List	Referentna lista

II UVOD

Ovaj dokument je napisan u okviru projekta "Uspostavljanje mreže Natura 2000", aktivnost 1.2. **Izrada pisanog nacrtu i rječnika termina korišćenih u Natura 2000 Direktivama.**

Glavni cilj projekta je da pomogne u uspostavljanju mreže Natura 2000 u Crnoj Gori.

Svrha projekta je preduzimanje neophodnih aktivnosti za početak postavljanja temelja, uključujući i obimno terensko mapiranje i sakupljanje podataka, za buduću mrežu Natura 2000 u Crnoj Gori, u potpunosti usklađeno sa zahtjevima utvrđenim u Direktivama Evropske unije o pticama i staništima.

Postavljanje temelja buduće mreže Natura 2000 u Crnoj Gori je sveobuhvatni ishod, koji se sastoji od sljedeće tri (3) međusobno povezane aktivnosti:

- Ispunjavanje teoretskih preduslova za uspostavljanje mreže Natura 2000;
- Ispunjavanje obaveza navedenih u Direktivi o pticama (referentna lista vrsta i nacionalni kriterijumi za odabir SPA područja, pripremljeni prijedlozi za SPA);
- Pripremni radovi utvrđeni Direktivom o staništima (izvršeno mapiranje stanišnih tipova i prikupljanje podataka o vrstama u odabranim područjima, podaci verifikovani i sačuvani, sastavljeni prijedlozi pSCI područja).

Direktive: cilj i obim

Direktiva o pticama (*Direktiva Savjeta 2009/147/EZ*) usvojena je 1979. godine i djelimično ažurirana 2009. **sa ciljem zaštite svih vrsta divljih ptica i njihovih najznačajnijih staništa u Evropi.** Ovom Direktivom se zabranjuju određene aktivnosti, kao što su držanje ili prodaja divljih ptica i donose se pravni mehanizmi za regulisanje drugih aktivnosti, kao što je npr. lov, da bi se obezbijedio njihov održiv razvoj. Direktivom se, takođe, zahtijeva od zemalja članica da uspostave posebna područja zaštite za više od 190 vrsta navedenih u aneksu I i za sve migratorne vrste ptica u okviru mreže Natura 2000, obraćajući posebnu pažnju na područja od međunarodnog značaja za močvarne vrste ptica.

Usvojena 1992., **Direktiva o staništima** (*Direktiva Savjeta 92/43/EEC*) ima cilj da **promoviše održavanje biološke raznovrsnosti**, uzimajući u obzir ekonomske, socijalne, kulturne i regionalne preduslove. Zajedno sa Direktivom o pticama, ova direktiva predstavlja temelj evropske politike očuvanja prirode i uspostavlja mrežu područja očuvanja Natura 2000 na površini svih članica EU, koja su na taj način sigurna od potencijalno štetnih dešavanja.

Ona uvodi slične mjere zaštite evropske flore i faune kao i Direktiva o pticama, ali, pored ptica, obuhvata i dodatnih oko 1000 vrsta (biljaka, sisara, beskičmenjaka itd.), te više od 230 stanišnih tipova tipičnih za Evropu za koje je obavezno predložiti i očuvati područja očuvanja. Ova područja, zajedno s područjima posebne zaštite prema Direktivi o pticama, čine mrežu Natura 2000. Direktiva je uvela obavezu ocjene uticaja svih planova i projekata na područja mreže Natura 2000 (ocjena prihvatljivosti).

Cilj ovog rječnika je prvenstveno da približi terminologiju direktiva vezanu uz mrežu Natura 2000 korisnicima projekta ali i svim relevantnim zainteresovanim stranama.

III SPECIFIČNI TERMINI KORIŠĆENI U NATURA 2000 DIREKTIVAMA

Biodiverzitet (Biodiversity, biological diversity)	Biodiverzitet (biološka raznovrsnost) je sveukupna raznovrsnost svih živih organizama, koji predstavljaju sastavni dio ekosistema (kopnenih, morskih i ostalih vodenih ekosistema), i predstavlja raznovrsnost u okviru vrste, između vrsta, zajednica, kao i između ekosistema.
Biogeografski region (Biogeographical region)	Evropska unija pokriva 9 biogeografskih regiona koji se karakterišu po različitoj vegetaciji, klimi, topografiji i geologiji. Granice regiona nisu fiksirane već dozvoljavaju monitoring ili praćenje trendova očuvanja vrsta i staništa u sličnim uslovima širom Evrope, bez obzira na državne granice. Ovi regiona su: alpski, kontinentalni, mediteranski, panonski, borealni, atlantski, crnomorski, stepski i makaronezijski. U Crnoj Gori zastupljeni su prva tri prethodno navedenih regiona.
Biogeografski seminari (Biogeographical seminars)	Seminari koji se održavaju za svaku biogeografsku regiju zasebno, a na njima se vodi naučna rasprava o prijedlogu područja od značaja za Zajednicu (pSCI) koji je predala nova država članica pri ulasku u Evropsku Uniju. Generalni direktorat za zaštitu životne sredine Evropske komisije predsjedava diskusijama na ovim seminarima, dok Evropski tematski centar za biodiverzitet (ETC/BD) daje naučne procjene o prijedlozima (za više informacija posjetite http://biodiversity.eionet.europa.eu/): • referentne liste (prisustvo i rasprostranjenost vrsta iz Aneksa II i stanišnih tipova iz Aneksa I u svakom pojedinačnom biogeografskom regionu države) su ocjenjivane i usvajane zajedno sa listom predloženih područja, koja su usvajanjem koje je uslijedilo u narednom periodu proglašavana područjima od značaja za Zajednicu (SCI); • zastupljenosti stanišnih tipova iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II uz predložena područja pSCI. GD za zaštitu životne sredine Evropske komisije zajedno sa zemljom članicom definiše sadržaj i redoslijed održavanja biogeografskih seminara (vidi dokument HAB 97/3 Rev. 3 10/11/97). Učesnici ovih seminara su: • Evropska komisija • Država članica • Stručnjaci pozvani od ETC-a • Predstavnik Evropskog foruma za staništa (NVO-e u području zaštite životne sredine i prirode) • Predstavnik Forumu NATURA 2000 (udruženja zemljoradnika, korisnika i zemljoposjednika) • Predstavnik zemalja kandidata ili drugih zemalja članica (samo kao promatrači)
Brisanje sa referentne liste (Removing from Reference list)	Ukoliko se određena vrsta ili tip staništa ne pojavljuje redovno ili prirodno na području biogeografskog regiona u državi, biće uklonjeni sa referentne liste; ova vrsta / tip staništa ne zahtijeva područje mreže Natura 2000.
Ciljne vrste i ciljni stanišni tipovi (Target species and target habitat types)	Svako područje mreže Natura 2000 (ekološke mreže prema Zakonu o zaštiti prirode) ima ciljne vrste ili stanišne tipove ili oboje - zbog kojih je kao takvo uspostavljeno. Direktiva o staništima postavlja opšti cilj očuvanja za ciljne vrste i stanišne tipove: dugoročno očuvanje njihovog stanja u sklopu datog područja. Države članice mogu slobodno postaviti i ambicioznije ciljeve, kao naprimjer povećanje površine stanišnog tipa ili poboljšanje populacije vrste.

Direktiva (Directive)	Direktiva je pravni akt Evropske unije kojim se zemljama članicama nalažu određene obaveze, ali se ne daju precizne smjernice za postizanje datih obaveza. Razlikuju se od uređaba EU koje su samoizvršavajuće i koje ne zahtijevaju dodatne mjere za sprovođenje. Direktiva obezbjeđuje zemljama članicama određenu dozu slobode u načinu sprovođenja zahtijevanih obaveza. Stoga se svaka direktiva najprije mora prenijeti (transponirati) u nacionalno zakonodavstvo.
Direktiva o pticama (Birds Directive)	Direktiva o pticama (Direktiva Savjeta 2009/147/EZ) je usvojena 1979. godine i djelimično ažurirana 2009. sa ciljem zaštite svih vrsta divljih ptica i njihovih najznačajnijih staništa u Evropi. Ovom Direktivom se zabranjuju određene aktivnosti, kao što su držanje ili prodaja divljih ptica i donose se pravni mehanizmi za regulisanje drugih aktivnosti, kao što je npr. lov, da bi se obezbijedio njihov održiv razvoj. Ovom Direktivom se, takođe, zahtijeva od zemalja članica da uspostave posebna područja zaštite za više od 190 vrsta navedenih u aneksu I i za sve migratorne vrste ptica u okviru mreže Natura 2000, obračujući posebnu pažnju na područja od međunarodnog značaja za močvarne vrste ptica.
Direktiva o staništima (Habitats Directive)	Evropska unija je 1992. godine usvojila Direktivu o staništima, koja ima za cilj očuvanje prirodnih staništa i divlje flore i faune u Evropi. Ona uvodi slične mjere zaštite evropske flore i faune kao i Direktiva o pticama, ali, pored ptica, obuhvata i dodatnih 1000 vrsta (biljaka, sisara, beskičmenjaka itd.), te više od 230 stanišnih tipova tipičnih za Evropu za koje je obavezno predložiti i očuvati područja očuvanja koja zajedno s područjima posebne zaštite prema Direktivi o pticama čine mrežu Natura 2000. Direktiva je uvela obavezu ocjene uticaja svih planova i projekata na područja mreže Natura 2000 (ocjena prihvatljivosti). Direktivu, osim teksta, sačinjava šest aneksa koji se odnose na različite članove Direktive. Aneks I popisuje oko 230 stanišnih tipova od značaja za Evropsku Uniju kojima je neophodna zaštita određivanjem kao područja mreže Natura 2000. Aneks II popisuje oko 1000 biljnih i životinjskih vrsta od značaja za Evropsku Uniju, kojima je takođe neophodna zaštita putem određivanja područja. Aneks III sadrži spisak kriterijuma za odabir Natura 2000 područja. Aneks IV pruža spisak vrsta kojima je neophodan strogi režim zaštite. Aneks V pruža spisak vrsta čije je uzimanje iz divljine i eksploatacija podređeno mjerama upravljanja, Aneks VI se sastoji od spiska zabranjenih metoda hvatanja i prevoza.
Divlje vrste biljaka, životinja i gljiva (Wild species of plants, animals and fungi)	Vrste ili podvrste koje nije stvorio čovjek kroz vještački proces selekcije (selekcija i razmnožavanje za potrebe stvaranje rase domaćih životinja i sorte kultivisanih biljaka), ili koje nisu nastale kao rezultat genetskih modifikacija nasljednog materijala primjenom tehnika moderne biotehnologije.
Dovoljno (SUFF)	Pojavljivanje vrsta/tipa staništa je dovoljno pokriveno trenutnim prijedlogom pSCI od strane države - kandidata; za ovu vrstu/stanišni tip ne zahtijevaju se dalja područja.
Ekološki integritet područja	Zemlja članica mora dugoročno da osigura ekološki integritet područja ekološke mreže, što znači da ekološka struktura i ekološke funkcije područja neophodne

(Ecological integrity of site)	za dugoročni opstanak ciljnih stanišnih tipova i vrsta moraju biti funkcionalne i nesmetane.
Ekološka mreža (Ecological network)	Ekološka mreža, propisana Zakonom o zaštiti prirode, obuhvata područja važna za očuvanje ptičijih staništa i ptičijih vrsta i područja važna za očuvanje stanišnih tipova i divljih vrsta biljaka i životinja od interesa za Crnu Goru i Evropsku uniju, u skladu sa zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima. U skladu sa preporukom EU Direktive o staništima, područjima ekološke mreže se može upravljati na osnovu posebnih planova upravljanja ili uključivanjem mjera u planove gospodarenja drugih sektora. Važan alat zaštite područja ekološke mreže čini mehanizam ocjene prihvatljivosti.
Ekosistem (Ecosystem)	Izraz ekosistem sastoji se od dvije riječi - ekološki i sistem - i odnosi se na sve biotske i abiotske elemente i njihovo međusobno djelovanje u datom području, bez obzira na njegovu površinu.
Endemske vrste (Endemic species)	Endemska vrsta je vrsta koja je veoma ograničena u svom geografskom rasprostranjenju, na primjer rasprostranjena je samo na ostrvu ili na vrhu planine. U Direktivi o staništima, endemska vrsta se generalno definiše kao vrsta koja je uglavnom ograničena na teritoriju jedne zemlje članice i ne može se naći nigdje van granica EU.
Evropska komisija (European Commission)	Izvršni organ Evropske unije sa sjedištem u Briselu. Komisija djeluje nezavisno od nacionalnih vlada zemalja članica. Njen zadatak je da podrži interese Unije kao cjeline. Sastavlja prijedloge za nove evropske propise koji se zatim predstavljaju Evropskom parlamentu i Evropskom savjetu. Čine je delegati s dodijeljenim kabinetima i predsjednik delegata. Organizacija Komisije je sačinjena od odsjeka (Generalnih Direktorata, DG) i službi (kao što je pravna služba). Svaki pojedinačni direktorat je zadužen za određenu političku oblast (e.g. poljoprivreda (AGRI), životna sredina (ENV), istraživanja (RTD), ribarstvo (FISH), itd.) i na čelu se nalazi Generalni Direktor koji je podređen jednom od komesara. Cjelokupna koordinacija komisije je u nadležnosti Generalnog sekretarijata.
Evropska unija (European Union)	Evropska unija je osnovana u skladu sa Sporazumom o Evropskoj uniji. Danas ju čine 28 zemalja članica: Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Irska, Italija, Kipar, Latvija, Litvanija, Luksemburg, Mađarska, Malta, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španjia, Švedska, Velika Britanija. Evropska unija okuplja fundamentalne vrijednosti koje dijele sve zemlje članice u rasponu različitih kultura, jezika i tradicija. Zasnovana je na evropskim zajednicama i saradnji zemalja članica u oblasti zajedničke spoljne politike, bezbjednosti, sudskih i unutrašnjih poslova. Evropska unija ima 5 glavnih institucija: Evropski parlament, Savjet ministara, Evropska komisija, Sud pravde EU i Revizorski sud.
Glavna ocjena	Glavna ocjena je drugi dio postupka Ocjene prihvatljivosti plana, programa ili projekata u ekološkoj mreži, nakon što se u prvom dijelu postupka - prethodnoj ocjeni - nije uspjelo dokazati da plan, program ili projekat neće imati značajan

(Major Assessment)	negativan uticaj na područje ekološke mreže (na ciljne vrste i stanišne tipove). Cilj Glavne ocjene je da se dokaže ili ospori uticaj plana, programa ili projekta na konkretno područje ekološke mreže u smislu njegovog značajnog štetnog uticaja na ciljne vrste ili stanišne tipove i cjelovitost područja. Takođe, moraju biti razmotreni i ocijenjeni kombinovani uticaji drugih planova ili projekata za sve ciljne vrste i staništa.
Imperativni razlozi prevladavajućeg javnog interesa (IROPI – imperative reasons of overriding public interest)	Ako je zaključak Ocjene prihvatljivosti da je plan, program ili projekt neprihvatljiv i da nema alternativa može se dokazati da se ipak mora sprovoditi u javnom interesu. Javni interes zbog kojeg se dopušta takav plan, program ili projekt mora prevladavati interes zaštite prirode i moraju postojati imperativni razlozi koji ne dopuštaju odgađanje implementacije iz socijalnih, ekonomskih ili političkih razloga. Kada se ocjenjuju različite vrste javnog interesa, Direktiva razlikuje područja s takozvanim prioritetnim vrstama i tipovima staništa koja su eksplicitno navedena u aneksima I i II Direktive. Za takva „prioritetna područja“ jedini prihvatljivi razlozi za odobravanje odstupanja od člana 6(3) su oni koji se odnose na zdravlje ljudi, javnu sigurnost ili uspostavljenje bitno povoljnih uslova od primarne važnosti za životnu sredinu. Drugi imperativni razlozi ili prevladavajući javni interes dopuštaju se jedino ako se dobije pozitivno mišljenje Evropske komisije.
Intervencija u prirodi (Intervention in nature)	Intervencija u prirodi je svaka privremena ili stalna ljudska aktivnost u prirodi koja bi mogla da naruši postojeće uslove, ako se ta aktivnost ne sprovodi u cilju zaštite i očuvanja prirode.
Konvencija o biološkoj raznovrsnosti (Convention on Biodiversity, CBD)	Međunarodni sporazum usvojen na sjednici Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju (UNCED) - Samit Zemlje - održanom u Rio de Žaneiru 1992. godine. Tri glavna cilja Konvencije su: 1. očuvanje biološke raznovrsnosti, 2. održiv razvoj njenih komponenata i 3. fer i jednaka podjela benefita koji nastaju korišćenjem genetskih resursa.
Korekcija podataka (Correction of data, CD)	Ukoliko podaci za vrstu/tip staništa nisu potpuno pouzdani i/ili neka predložena pSCI nisu potpuno naučno podržana, ili nedostaje pSCI iako postoji pretpostavka da vrsta/stanišni tip obitava na određenom području, potrebno je provjeriti podatke i u određenom roku izvijestiti Evropsku komisiju.
Kumulativni efekat (Cumulative effect)	Veoma često, predloženi planovi ili projekti nemaju sami po sebi štetan uticaj na područja ekološke mreže u okviru i van njih. Međutim, može se desiti da u kombinaciji sa drugim planovima i projektima, sličnih ili različitih odlika, ovi uticaju budu štetni. Iz tog razloga, ocjena prihvatljivosti treba da bude fokusirana na uticaje koji nastaju kombinacijom komponenata relevantnih planova i projekata, a ne samo na one planove i projekte koje čekaju odobrenje prihvatljivosti.
Migratorne vrste (Migratory species)	Cijela populacija, ili bilo koji dio populacije geografski izolovan, divljih vrsta ili podvrsta, čiji je značajan dio poznat po tom da prelazi državne granice.

<p>Međunarodno značajno područje za ptice (IBA Important Bird Area)</p>	<p>Međunarodno značajno područje za ptice (IBA) je područje koje je proglašeno kao globalno važno stanište za očuvanje populacija ptica. Ovaj program je razvio Bird-Life International. IBA područja se određuju prema međunarodno prihvaćenim, standardizovanim, kvantitativnim, naučnim kriterijumima i važna su osnova za proglašenje SPA (područja posebne zaštite) područja u okviru mreže Natura2000.</p>
<p>Mjere ublažavanja (Mitigation measures)</p>	<p>Ukoliko se u postupku Glavne ocjene utvrde značajni negativni uticaji na ciljne vrste i/ili stanišne tipove, odnosno na integritet područja, moraju se predložiti odgovarajuće mjere ublažavanja. Ako se u Glavnoj ocjeni zaključi da plan, program ili projekt, uprkos mjerama ublažavanja ili usljed nepostojanja istih, ima značajan negativan uticaj, neće se izdati saglasnost.</p>
<p>Natura 2000</p>	<p>Mreža morskih i kopnenih područja od evropskog značaja, izdvojenih za očuvanje rijetkih, ugroženih i reprezentativnih tipova prirodnih staništa i biljnih i životinjskih vrsta, navedenih u direktivama Evropske unije. Mreža Natura 2000 sastoji se od posebnih područja očuvanja - SAC (područja izdvojenih na osnovu Direktive o staništima) i područja posebne zaštite - SPA (područja izdvojenih na osnovu Direktive o pticama).</p>
<p>Natura 2000 kod (Natura 2000 code)</p>	<p>Natura 2000 kod je kod koji se sastoji od četiri cifre određenog tipa staništa od značaja za Zajednicu, određen u Aneksu I Direktive o staništima i vrste od značaja za Zajednicu određene u Aneksu II.</p>
<p>Natura 2000 vrste (Natura 2000 species)</p>	<p>Vrste od značaja za Zajednicu navedene u Aneksu II Direktive o staništima, kao i vrste ptica navedene u Aneksu I Direktive o pticama, zajedno sa svim migratornim vrstama ptica, koje redovno borave na području zemlje članice.</p>
<p>Natura 2000 tipovi staništa (Natura 2000 habitat types)</p>	<p>Tipovi staništa od značaja za Zajednicu navedeni u Aneksu I Direktive o staništima.</p>
<p>Naučna rezerva (Scientific reserve, SCI RES)</p>	<p>Vrsta/tip staništa za koje nedostaje podataka da bi se moglo odlučiti da li ih treba uključiti u referentnu listu. Zahtijeva se dalje istraživanje kako bi se u određenom roku došlo do takvih podataka s ciljem identifikacije najprikladnijih pSCIs.</p>
<p>Nedovoljna zastupljenost – visok stepen nedovoljnosti (Insufficient major, IN MAJ)</p>	<p>Vrsta/tip staništa koje je na referentnoj listi ali za koje do sada nije bilo predloženo nijedno područje pSCIs; kako bi se postigla pokrivenost mrežom Natura 2000 za takvu vrstu/tip staništa, neophodno je predložiti najmanje jedno ili više pSCIs.</p>
<p>Nedovoljna zastupljenost – nizak stepen nedovoljnosti (Insufficient minor, IN MIN)</p>	<p>Vrsta/tip staništa za koje se ne zahtijevaju novi SCIs, ali potrebno je da ova vrsta/tip staništa bude dodata na listu ciljnih staništa/vrsta na jednom ili više standardnih formulara podataka područja pSCI koja su već predložena za druge vrste/tipove staništa.</p>
<p>Nedovoljna zastupljenost – umjerenstepen nedovoljnosti (Insufficient moderate, IN MOD)</p>	<p>Kako bi se postigla dovoljna pokrivenost mrežom Natura 2000 za datu vrstu/tip staništa, mora biti predloženo još nekoliko dodatnih pSCIs (ili nastavaka pSCIs).</p>

	<p>IN MOD GEO znači da se dodatna područja zahtijevaju samo u posebno imenovanom regionu ili dijelu države.</p>
<p>Obaveza izvještavanja (Reporting obligation)</p>	<p>Prema Direktivi o staništima, države članice su obavezne da pripreme sveobuhvatne izvještaje o sprovođenju mjera definisanih Direktivom, svakih šest godina. Izvještaji se posebno pripremaju o stanju očuvanosti stanišnih tipova i vrsta iz svih aneksa Direktive, kao i da ocijene efektivnost mjera za očuvanje tipova staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II u okviru mreže Natura 2000. Prema Direktivi o pticama, države članice su dužne da podnesu izvještaj o implementaciji nacionalnog zakonodavstva koje je država usvojila usklađujući se s Direktivom svake treće godine. Od 2011. godine, prema dogovoru zemalja članica došlo je do sinhronizacije obaveze izvještavanja prema objema direktivama - zemlje članice sada izvještavaju svakih šest godina, sljedeći put u 2019.</p>
<p>Ocjena prihvatljivosti (Appropriate Assessment)</p>	<p>Prema Direktivi o staništima, svaki plan, program ili projekt, posebno ili u kombinaciji sa drugim planovima, programima ili projektima, koji bi mogli imati značajan uticaj na ciljeve očuvanja područja ekološke mreže, su predmet ocjene prihvatljivosti. Ocjena provjerava prihvatljivost plana, programa ili projekta za određeno područje ekološke mreže postupkom tačno propisanim Zakonom o zaštiti prirode.</p>
<p>Očuvanje i zaštita (Conservation and protection)</p>	<p>Mjere primijenjene za održavanje i ponovno dobijanje povoljnog statusa stanišnih tipova i populacija divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva.</p>
<p>Odbor za staništa (Habitats Committee)</p>	<p>Odbor, koji se sastoji od delegata svih zemalja članica, je osnovan kako bi olakšao primjenu Direktive o staništima i pružio podršku Evropskoj komisiji u implementaciji Direktive o staništima.</p>
<p>Plan upravljanja (Management plan)</p>	<p>Detaljni plan za određeno područje mreže Natura 2000, odnosno područje ekološke mreže, kojim se, u skladu sa članom 6. Direktive o staništima i u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, određuju potrebne mjere očuvanja za to područje. Plan mora razmotriti ekološke zahtjeve ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja. Prema članu 6 Direktive, izrada plana upravljanja nije obavezna, ali su mjere zaštite obavezne. Prema Zakonu o zaštiti prirode planovi upravljanja su obavezni za sva područja u ekološkoj mreži Crne Gore.</p>
<p>Područje (Site)</p>	<p>Geografski određena oblast čiji su obim i granice jasno obilježeni i prepoznatljivi.</p>
<p>Područja od značaja za Zajednicu (Sites of Community importance, SCI)</p>	<p>Područje na evropskoj teritoriji zemalja članica koje značajno doprinosi održavanju ili povraćaju povoljnog statusa očuvanosti prirodnog tipa staništa iz Aneksa I i vrste iz Aneksa II, koje može značajno doprinijeti koherentnosti mreže Natura 2000 i/ili značajno doprinosi održavanju biološke raznovrsnosti u okviru jednog ili više biogeografskih regiona na koje se odnosi.</p>

Područja posebne zaštite (Special Protection Areas, SPA)	Prema Direktivi o pticama, ovo su područja od značaja za zaštitu i očuvanje ptica. Zajedno sa posebnim područjima očuvanja (SAC) čine ekološku mrežu Natura2000.
Posebna područja očuvanja (Special areas of conservation, SAC)	Posebna područja očuvanja (SAC) proglašava država članica najkasnije šest godina od proglašenja kao područja od značaja za Zajednicu (SCI). Za ova područja je obavezno putem zakonskih, administrativnih i/ili ugovornih akata predložiti u trenutku proglašenja mjere očuvanja za ciljane stanišne tipove i vrste. Ova područja, zajedno sa područjima posebne zaštite (SPA) čine mrežu Natura2000, odnosno ekološku mrežu – kako je definiše Zakonu o zaštiti prirode.
Povoljno stanje očuvanosti tipa prirodnog staništa (Favourable conservation status of a habitat type)	Stanje tipa staništa, čije je područje rasprostranjenosti stabilno ili se uvećava. Takođe, kada su specifična struktura i funkcije potrebne za očuvanje na dugoročnoj osnovi zastupljene i održavaju se, kao i kada će biti zastupljene u bliskoj budućnosti i kada je status njihovih tipičnih vrsta povoljan.
Povoljno stanje očuvanosti vrste (Favourable conservation status of a species)	Stanje u kojem podaci o dinamici populacije određene vrste pokazuju da ona može dugoročno opstati kao održiva komponenta svojih prirodnih staništa, čiji je sastavni dio. Pri tome, važno je da se područje rasprostranjenosti ne umanjuje tokom vremena, da ne postoji mogućnost njegovog umanjenja u bliskoj budućnosti i da postoji dovoljno veliko stanište za održavanje populacije vrste na dugoročnoj osnovi.
Predloženo područje od značaja za Zajednicu (Proposed site of Community importance, pSCI)	Predloženo područje od značaja za Zajednicu na nacionalnoj listi područja prema Direktivi o staništima.
Prethodna ocjena (Screening)	Prethodna ocjena je prvi dio postupka Ocjene prihvatljivosti plana, programa ili projekata za ekološku mrežu, u kojem se utvrđuje postoji li potreba za Glavnom ocjenom. Na osnovu pruženih informacija, nadležni organ mora isključiti mogućnost značajnog negativnog uticaja plana/projekta na bilo koje područje ekološke mreže. Ako se mogućnost značajnog negativnog uticaja ne može isključiti, plan/projekt mora biti upućen na drugi dio postupka - Glavnu ocjenu.
Prioritetni tip staništa (Priority habitat type)	Tip prirodnog staništa, prisutan na evropskoj teritoriji zemalja članica koji je u opasnosti od nestajanja i za čije očuvanje Zajednica ima posebnu odgovornost zbog veličine njihovog prirodnog područja na ovoj teritoriji. Ovi tipovi područja označeni su zvjezdicom (*) u Aneksu I Direktive o staništima.
Prioritetna vrsta (Priority species)	Vrsta od interesa za Zajednicu, za čije očuvanje Zajednica ima posebnu odgovornost za očuvanje, zbog veličine njihovog prirodnog područja koje se nalazi na evropskoj teritoriji zemalja članica. Ove prioritetne vrste označene su zvjezdicom (*) u Aneksu II Direktive o staništima.

Prirodno stanište (Natural habitat)	Kopneno ili morsko područje, koje se odlikuje geografskim, abiotičkim i biotičkim osobinama, bez obzira da li je prirodno ili poluprirodno.
Priručnik za tumačenje staništa Evropske unije (Interpretation Manual of European Union Habitats, EURO 28)	Naučni dokument koji se sastoji od opisa svih tipova staništa navedenih u Aneksu I Direktive o staništima, kao i njihovih vegetacija, sintakse, abiotičkih karakteristika, karakterističnih vrsta životinja i biljaka sa ciljem pravilnog tumačenja određenog tipa staništa.
Ramsar područje (Ramsar site)	Močvarno područje od međunarodnog značaja, zaštićeno Ramsarskom konvencijom, međunarodnim sporazumom o zaštiti močvarnih staništa (1971). Crna Gora je potpisnik ovoga ugovora od 2006.
Referentna lista (Reference list)	Lista tipova staništa i vrsta navedenih u direktivama koji su prirodno rasprostranjeni na teritoriji određene države ili dijela države članice, pokrivenog jednom biogeografskim regionom.
Standardni formular podataka (Standard Data Form, SDF)	Dokument koji sadrži opis svakog područja SCI, SAC ili SPA u obavezujućoj formi koju propisuje Odluka Evropske komisije 2011/484/EU.
Stanište (Habitat)	Kopneno ili vodeno područje koje se odlikuje geografskim, abiotičkim i biotičkim osobinama, bez obzira da li je u potpunosti prirodno ili polu-prirodno.
Stanište vrste (Habitat of species)	Površina koja se odlikuje specifičnim abiotičkim i biotičkim faktorima, koji su prisutni u živom okruženju vrste u bilo kojoj fazi njenog biološkog ciklusa.
Status očuvanosti prirodnih staništa (Conservation status of a habitat type)	Rezultat djelovanja niza uticaja na stanišni tip i njegove tipične vrste koji može da utiče na dugotrajnu prirodnu rasprostranjenost, strukturu i funkcije, kao i dugoročni opstanak tipičnih vrsta ovoga stanišnog tipa.
Status očuvanosti vrste (Conservation status of a species)	Rezultat djelovanja niza uticaja na vrstu, koji može da utiče na dugotrajnu prirodnu rasprostranjenost i brojnost njene populacije.
Sud pravde EU (Court of Justice of the EU)	Glavni zadatak pravde Suda EU je utvrđivanje pravne osnove za pravne postupke Komisije protiv zemalja članica, jedne zemlje članice protiv druge, ili postupke koji se vode zbog poništavanja odluka Savjeta ili Komisije, kao i postupke za nečinjenja. Takođe, Sud pravde EU je jedino ovlašćen da tumači pravne propise EU i njegova tumačenja i presude su obavezne za sudove i zakonodavna tijela zemalja članica. Sjedište Suda EU je u Luksemburgu.
Tipične vrste (Typical species)	Vrste koje u datom tipu staništa boreave češće nego u drugim tipovima staništa i zato omogućuju da se na terenu odredi o kakvom tipu staništa divljih biljaka, životinja i gljiva, čija prisutnost (ili odsutnost) je od značaja za ostatak biogeosfere (ekosistema), se radi.

Tipovi staništa (Habitat types)	Potpuno prirodna ili poluprirodna područja definisana specifičnim geografskim, abiotičkim i biotičkim svojstvima.
Tipovi staništa od interesa za Zajednicu (Habitat types of Community interest)	Tipovi staništa na teritoriji zemlje članice: a) koji su u opasnosti od izumiranja u okviru njihovog prirodnog područja rasprostranjenosti (vidi takođe: prioritetni tip staništa); b) koja imaju malo prirodno područje rasprostranjenosti koje je proisteklo iz njihove regresije ili zbog njihovog prirodno ograničenog areala; ili c) koja predstavljaju izvanredne primjere tipičnih karakteristika jednog ili više od sljedećih devet biogeografskih regiona: Alpskog, Atlantskog, Crnomorskog, Borealnog, Kontinentalnog, Makaronezijskog, Mediteranskog, Panonskog i Stepskog.
Varijantna ili alternativna rješenja (Variant or alternative solutions)	Ako se u postupku ocjene prihvatljivosti utvrdi da neki plan/projekt ima značajan negativan uticaj i ne može se odobriti, to ne znači nužno da ne postoje druge pogodne mogućnosti (alternativna ili varijantna rješenja) za taj plan ili projekt. One mogu da budu druga lokacija, drugačiji obim ili oblik projekta, ili alternativni postupci. Ako se predloži alternativno rješenje – jedno ili više njih – ona moraju biti ocijenjena izvorni kao i izvorni plan/projekt.
Vrste od interesa za Zajednicu (Species of Community interest)	Vrste koje su na teritoriji EU: - ugrožene , osim onih vrsta čije je prirodno područje neznatno na toj teritoriji i one koje nijesu ugrožene ili osjetljive na području zapadnog palearktičkog regiona; ili - osjetljive , i.e. za koje se vjeruje da će preći u kategoriju ugroženih vrsta u skorijoj budućnosti, ako uzročni faktori nastave s djelovanjem; ili - rijetke , i.e. male populacije koje trenutno nijesu ugrožene, ali bi mogle biti. Vrste koje su smještene unutar ograničenih geografskih područja ili koje su rijetko raspršene na većem području; ili - endemske i zahtijevaju posebnu pažnju iz razloga specifične prirode njihovog staništa i/ ili zbog potencijalne opasnosti od njihovog iskorištavanja u njihovom staništu i /ili zbog potencijalne opasnosti iskorištavanja njihovog položaja kao zaštićene vrste.
Zabrana pogoršanja stanja (prema Direktivi o staništima) (Prohibition of the deterioration of natural habitats (pursuant to the Habitats Directive))	Države članice obavezne su da preduzmu odgovarajuće korake u područjima od značaja za Zajednicu i u posebnim područjima očuvanja, kako bi se izbjeglo pogoršanje stanja ciljnih stanišnih tipova i staništa vrsta u poređenju sa stanjem u trenutku proglašenja tih područja.
Značajan uticaj (Significant impact)	Svaka ljudska aktivnost ima određeni uticaj na prirodu, pa tako i na područja ekološke mreže. Većina tih uticaja je samo kratkoročna, bez značajnog štetnog uticaja na ciljna staništa i vrste na nekom području. Stoga je postupak ocjene prihvatljivosti opravdan samo za one planove, programe i projekte čiji mogući uticaj nadmašuje prag reverzibilnosti. Glavni smisao ocjene prihvatljivosti plana, programa ili projekta je da se ustanovi koji je uticaj beznačajan, a koji i kada postaje značajan, što treba potkrijepiti naučnim i stručnim istraživanjima. Kako je za različita staništa i vrste različit i značajan uticaj, tako se svaki slučaj mora rješavati zasebno.